

4. Прохоров Ю. Н. Русские: Коммуникативное поведение / Ю. Е. Прохоров, И. А. Стернин. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Флинта: Наука, 2006. – 328 с.

Боднарчук Л.Р.

студентка,

Національний університет «Львівська політехніка»

СЛОВНИКИ ПОРІВНЯНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛЕКСИКОГРАФІЇ

Класичне розуміння лексикографії поєднує в собі три поняття – теорію й методологію лексикографування та сукупність лексикографічних праць. Як відомо, словники посідають особливе місце в лінгвістичній науці. Словники фіксують основні здобутки теорії та систематизують різноманітні про одиниці мови для користувачів та для розв'язання нових наукових завдань (Широков В., 2011).

Словники вивчають у вузькому та широкому розумінні. У вузькому розумінні словник – це сукупність мовних одиниць, розташованих у певному порядку, де розкрито їхнє значення, подано про них різні відомості чи переклад на іншу мову або вміщена інформація про предмети, явища та факти, які вони позначають. Широке означення словника належить бельгійському лексикографу К. К. Бергу, де словник – це систематизований перелік соціалізованих мовних форм, взятих зі звичайного мовлення певної мовної спільноти і описаних укладачем так, що підготований читач розуміє зміст кожної окремо взятої мовної форми і отримує інформацію про істотні факти, пов'язані з функціонуванням цієї форми в даній мовній спільноті.

У структурному аспекті теоретична лексикографія розрізняє два взаємопов'язані рівні – макро-, та мікроструктуру словника. До макроструктури відноситься все те, що визначає словник як самостійну систему з її внутрішніми зв'язками та багатоплановою організацією. На мікроструктурному рівні вирішують проблеми словникової статті: її структура, форми та способи розкриття семантики реєстрових одиниць, ієрархія їхніх значень тощо (Кульчицький І., 2013). Існують словники паперові та електронні.

В українській лексикографії є кілька паперових словників порівнянь, укладених на матеріалі українських фольклорних текстів: І. Гурін «Образне слово. Постійні народні порівняння» (1966); О. Юрченко, А. Івченко «Словник стійких народних порівнянь» (1993); «Українські прислів'я, приказки та порівняння з літературних пам'яток» (упоряд. М. Пазяк) (2001).

Електронний словник порівнянь (ЕСП) Юрія Андруховича та Оксани Забужко є першим словником подібного типу. Він продовжує серію паперових словників (Юрченко О.С., Івченко А.О. Словник стійких народних порівнянь, Гурін І.І. Образне слово. Постійні народні порівняння, Ткачов С.В.

Словник порівнянь русинської мови) і започатковує укладання електронних словників порівнянь у художньому мовленні.

ЕСП укладався на основі бази даних порівнянь Юрія Андруховича та Оксани Забужко частотного словника сучасної української поетичної мови. Враховуючи структуру порівняння лексичних одиниць для аналізу було виділено 1102 лексеми (551 компарандум та 551 компаратум).

Макроструктура словника: довідка, пошук за складником, пошук за концептом, пошук реєстрових слів згідно запиту.

Мікроструктура: слово, частота, компаратум/компарандум, ознака, контекст, концепт, модель, автор.

«Електронний словник художніх порівнянь» (ЕСХП) – перший український словник, створений за правилами гіпертексту та укладений за принципом ідеографічного опису лексичної парадигми компонентів порівняння.

Макроструктура словника: словник є багаторівневою лексикографічною працею, у якій знайшли відбиття мовні факти, втілені в поетичному тексті 70–90-х років ХХ століття; словник побудований за гіпертекстовою структурою й включає інформацію у вигляді лексичної лінгвістичної бази даних реляційного типу, коли значеннєвий зміст одиниці розподіляється за полями, причому головна увага приділяється системам подання інформації, характерної для цілого класу лексем; словник організовує гіпертекстовий простір, що є відбиттям когнітивного простору людини; у словнику представлено два види пошуку лексем – ідеографічний та формальний, що допомагає отримати найбільш повне уявлення про художнє порівняння (Маковецька-Гудзь Ю., 2012).

Українсько-російсько-білорусько-болгарсько-польський словник порівнянь Олени Левченко – це перший словник порівнянь перекладених п'ятьма мовами, і статті якого містять широку інформацію, дібрану з корпусів, текстів художньої літератури та публіцистики.

Макроструктура: передмова, структура словника, коментарі та стилістичні позначки, джерела, література.

Мікроструктура – абетково-тематична, словникова стаття містить порівняння української мови та їхні відповідники російською, білоруською, болгарською і польською мовами, функціонально-стилістичні характеристики, тлумачення значень; наведено дані словників і / або приклади, вилучені з інших джерел (цитати з художнього, публіцистичного, розмовного писемного мовлення). Наприклад, укр. БІЛИЙ ЯК <ЯРИЙ> ВІСК; БІЛИЙ НАЧЕ ЗАСТИГЛЕ САЛО; БІЛИЙ ЯК СВИНЯЧИЙ ЖИР – рос. БЕЛЫЙ КАК <БЕЛЫЙ> ВОСК – біл. БЕЛЫ ЯК САЛА 'дуже білий'; 'дуже світлий' укр.»Біла, як віск, на столі / Там почивала, заранні / Збувшися скорбів землі» (П. Грабовський); трансф. «А якийсь, може, десятилітній хлопчина, білий, білий, як ярий віск, дрижучи на цілому тілі, як лист трепети-осики, дорікав йому, що коли батька з хати витягали, а він плакав і кричав: «Лишіть, лишіть татуня!» – то і його потягли до міста, так як стояв, у тріскучий мороз, аж дух з нього виперло по дорозі» (Б. Лепкий); інд.-авт. «Жінка спустила з постелі

ноги, голі і білі, наче застигле сало, і смачно, трохи хрипло зі сну, оповідала, що їй снилось, ніби вона доїть корову» (М. Коцюбинський); діал. біле, як свинячий жир [ПазЛП, с. 86, 87] – рос. «Лицо у ней сделалось сов сем белое, как воск; только глаза по-прежнему смотрели неприступно-строго» (Д. Мамін-Сибіряк, НКРЯ); « Голова его, белая, как воск, касалась дверного косяка, на лбу темнело красное пятно, под глазами лежали синие тени, и грязные ноги, тоже восковые, раскинулись в стороны, показывая ногти больших пальцев» (В. Катаєв, НКРЯ); «Коса, что черная смола, Как белый воск, рука бела...» (І. Нікітін) – біл. інд.-авт. «Забі мяне зараз! – утрапёна закрычаў біскупаў пасланец. Ягоны белы, як сала, твар скрывіла нялюдская гримаса» (В. Орлов).

Таким чином, електронні словники порівнянь можуть служити базою для укладення нових комп'ютерних словників, а паперовий словник порівнянь може бути основою для створення електронного словника нового типу.

Список використаних джерел:

1. Електронний словник художніх порівнянь / Маковецька-Гудзь Ю. – Електронний словник художніх порівнянь, 2012.
2. Комп'ютерна лексикографія / Широков В. – Київ: Наукова думка, 2011. – 351 с.
3. Комп'ютерна лексикографія / Кульчицький І., 2013.
4. Українсько-російсько-білорусько-болгарсько-польський словник порівнянь / Левченко О. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2011. – 748 с.

Головань Т.П.

кандидат філологічних наук,

науковий працівник,

Інститут літератури імені Т.Г. Шевченка

Національної академії наук України

КОНЦЕПЦІЯ ЛЮБОВІ В «ОКЕАНІ» ВАСИЛЯ БАРКИ

Жду тебе; не перестануть відсвічення в прозорих ріллях.

Ждатиму, аж поки знак небесний з блисками почне скликати.

(«Океан»)

Збірник інтимної лірики Василя Барки «Океан» (1979) [1], своєрідний ліричний щоденник (перші редакції – «Trojanden-Roman», 1949; «Океан», 1959 [2]¹), можна розглядати як розгорнуту відповідь на запитання: «Як можливе вічне кохання, подароване Богом чи любовний союз, створений Богом?» Це запитання має сенс тому, що, по-перше, герої цієї ліричної історії щиро вірять у Бога, а по-друге, перебувають у фізичній розлуці, спричиненій лихоліттями

¹ Структурні особливості «Трояндного роману» та «Океану» ґрунтовно проаналізовано у розвідці Богдана Рубчака «Розриленість глибин і готичне серце» [3].